

**Xodjimatov A.N., Xolmurodov Sh.A.,
Axunboboev M.M., Zikirov I.Ya., Sattorov S.M.**

IQLIM O'ZGARISHI VA CHO'LLANISH MUAMMOLARI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

**Xodjimatov A.N., Xolmurodov Sh.A., Axunboboev M.M.,
Zikirov I.Ya., Sattorov S.M.**

**IQLIM O‘ZGARISHI VA
CHO‘LLANISH MUAMMOLARI**
(monografiya)

**«ILM ZIYO ZAKOVAT»
TOSHKENT- 2020**

UO‘K: 821.222.33

38.6-5ya73

S 33

Xodjimatov A.N., Xolmurodov Sh.A., Axunboboyev M.M., Zikirov I.Ya., Sattarov S.M. Iqlim o‘zgarishi va cho‘llanish muammolari (monografiya). – T.: «Ilm ziyo zakovat», 2020. 128 b.

Monografiyada iqlim o‘zgarishi va cho‘llanish muammolarini o‘rganishning nazariy asoslari yoritilgan. Shuningdek iqlim o‘zgarishlari va cho‘llanishning respublikamiz uchun ijtimoiy-iqtisodiy-ekologik oqibatlarini oldini olish chora-tadbirlari bo‘yicha ilmiy tavsiyalar berilgan.

Monografiyadan oliy ta‘lim tizimining geografiya, geoekologiya, ekologiya, biologiya, gidrometeorologiya, tuproqshunoslik kabi bakalavr va magistratura ta‘lim yo‘nalishi talabalari, umumiy o‘rta maktab, o‘rta maxsus ta‘lim muassasalari o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqotchi-izlanuvchilar qo‘shimcha o‘quv adabiyoti sifatida keng tarzda foydalanish imkoniyatiga egadirlar.

Ma’sul muharrir: Abbosov S.B. – Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti professori, geografiya fanlari doktori.

Taqrizchilar: Ibragimova R.A. – Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zMU Tabiiy geografiya kafedrasida dotsenti, geografiya fanlari nomzodi;

Yuldashov A.U. – Guliston davlat universiteti Tabiiy fanlar fakulteti dekani, geografiya fanlari nomzodi, dotsent;

Abdullayev I.X. – Nizomiy nomidagi TDPU Geografiya va uni o‘qitish metodikasi kafedrasida dotsenti, geografiya fanlari nomzodi.

Monografiya Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Ilmiy-texnik kengashining 2020 yil 16-oktyabrdagi 12-sonli bayonnomasi bilan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-6034-0-0

© Xodjimatov A.N., Xolmurodov Sh.A.,
Axunboboev M.M., Zikirov I.Ya., Sattarov S.M.

© «Ilm ziyo zakovat» 2020

ANNOTASIYA

Monografiyada iqlim o'zgarishi va cho'llanish muammolarini o'rganishning nazariy asoslari yoritilgan. Shuningdek, iqlim o'zgarishlari va cho'lanishning respublikamiz uchun ijtimoiy-iqtisodiy-ekologik oqibatlarini oldini olish chora-tadbirlari bo'yicha ilmiy tavsiyalar berilgan.

АННОТАЦИЯ

В Монографии освещены на теоретических основы изучения изменения климата и опустынивания. В нем также представлены научные рекомендации по мерам предотвращения социально-экономических и экологических последствий изменения климата и опустынивания для страны.

SUMMARY

The monograph is based on the theoretical foundations of the study of climate change and desertification. It also provides scientific advice on measures to prevent the socio-economic and environmental consequences of climate change and desertification for the country.

MUNDARIJA

KIRISH.....		6
I QISM. IQLIM O‘ZGARISHI MUAMMOLARI.....		8
I BOB. IQLIM VA IQLIM O‘ZGARISHINI O‘RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....		8
1.1	Iqlim va iqlim hosil qiluvchi omillar.....	8
1.2	Iqlim hosil qiluvchi jarayonlar.....	15
1.3	Iqlim o‘zgarishining asosiy sabablari.....	18
II BOB. O‘ZBEKISTONNING TABIIY SHAROITI, IQLIM O‘ZGARISHLARI VA UNING EKOLOGIK OQIBATLARI.....		25
2.1	O‘zbekiston tabiiy sharoitining o‘ziga xos xususiyatlari.....	25
2.2	O‘zbekistonda iqlim o‘zgarishlarining mohiyati.....	27
2.3	Iqlim o‘zgarishlarining ekologik oqibatlari.. ..	31
III BOB. O‘ZBEKISTONDAGI IQLIM O‘ZGARISHLARINING IJTIMOYIY-IQTISODIY OQIBATLARI VA UNI OPTIMALLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI.....		42
3.1	Iqlim o‘zgarishlarining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari.....	42
3.2	Agroiqlim va daryolar suv resurslaridagi mumkin bo‘ladigan o‘zgarishlar.....	47
3.3	Iqlim o‘zgarishlari oqibatlarini optimallashtirish chora-tadbirlar...	50
II QISM. CHO‘LLAR VA CHO‘LLANISH MUAMMOLARI		57
IV BOB. CHO‘LLAR: TUSHUNCHA VA GEOGRAFIYASI.....		57
4.1	Cho‘l, dasht va sahro tushunchalari.	57
4.2	Cho‘llarning paydo bo‘lishi, geografik tarqalishi va tasnifi.....	58
4.3	Cho‘llarning cho‘llari.....	73
V BOB. TABIIY SHAROIT, CHO‘LLANISH, CHO‘L GEOTIZIMLARINING BARQARORLIGI VA MUAMMONING YECHIMI.....		88
5.1	O‘zbekiston tabiiy sharoitining cho‘llanishga moyilligi va cho‘l geotizimlarining barqarorligi.....	88
5.2	Cho‘l va voha geotizimlarining o‘zaro ta’siri.....	92
5.3	Cho‘llashish muammolarini bartaraf etish yo‘llari.....	95

TAVSIYALAR.....	106
XULOSA.....	108
IZOHLI LUG'AT.....	111
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	123